

Informácie k špecializačnému štúdiu v odbore čelústna ortopédia

1. Legislatíva v SR

Dôležité legislatívne odkazy nájdete na internetovej stránke www.zbierka.sk a sú to najmä nasledovné nariadenia: NVSR 12/2008, 293/2007, 322/2006, 179/2005, 179/2005, 742/2004, 743/2005, 213/2004, 157/2002, 277/1994

2. Všeobecné informácie o špecializačnom štúdiu

Štúdium-dĺžka: 3 ročné, absolvované na klinickom pracovisku vzdelávacej ustanovizne (SZU, LF) alebo akreditovanom pracovisku (platí len v prípade ak bol pracovný pomer na akreditovanom pracovisku začatý pred 6.12.2010). Špecializačné štúdium vedie Slovenská zdravotnícka univerzita ako národná inštitúcia. Špecializačné štúdium organizuje a zabezpečuje vedúci školiaceho pracoviska v spolupráci so zodpovedným školiteľom, pedagogickým pracovníkom vzdelávacej ustanovizne.

Počet hodín: plný pracovný úväzok, z toho min 2000 hod. za 3 roky ošetrovať pacientov, tzn. min 16 hod za týždeň. Počet kreditov za jeden rok je 100 (100 % práce, ktorá sa započíta do špecializačného štúdia) a jeden kredit predstavuje orientačne 20 hodín práce. Jeden kredit tak predstavuje komplexné ošetrenie 5 pacientov v ústavnom zariadení (prijatie, vyšetrenie, liečba a odovzdanie do ďalšej starostlivosti), alebo vyšetrenie 20 ambulantných pacientov, alebo 20 špeciálnych výkonov, alebo 20 hodín štúdia, alebo 2,5 dňa školiacej akcie. Podrobný rozpis jednotlivých odborných aktivít a výkonov sa uvádza v záznamníku. Každoročne by uchádzač mal získať 80 – 100 kreditov, ak sa pri jednotlivých špecializáciách neuvádza inak.

Rozdelenie prac času: 75% – praktická výuka, ošetrovanie pacientov, 25% – teoretická- kurzy, prednášky, semináre, vyhodnocovanie liečebných plánov, vedecko-výskumná práca, práca s typodontom, samoštúdium ap. Teoretické univerzitné kurzy majú skončiť pohovorom.

Ďalšie činnosti počas štúdia: zubné laboratórium(20hod), maxilofaciálna chirurgia(20hod), centrum pre ošetrovanie rázštepov(20hod), povinná jednomesačná prax na ŠMŠŠ na Katedre čelústnej ortopédie LF SZU.

Účasť na vedecko – odborných podujatiach a publikačná činnosť.

Od školencov sa vyžaduje splnenie teoretickej aj praktickej časti špecializačného štúdia, sústavné vzdelávanie, pravidelná účasť na odborných podujatiach v odbore špecializačného štúdia usporiadaných vzdelávacou ustanovizňou, Slovenskou lekárskou spoločnosťou, Slovenskou lekárskou komorou, ďalšími organizáciami a zariadeniami, najmä na akreditovaných postgraduálnych školiacich akciách a akreditovaných odborných konferenciách, ročne najmenej 100 hodín. Účasť na medzinárodných odborných a vedeckých podujatiach sa uznáva v plnom rozsahu. Vyžaduje sa najmenej jedna publikácia v domácej alebo zahraničnej odbornej literatúre uskutočnená počas špecializačného štúdia.

Prijatie na štúdium: musí byť zubný lekár s úplne ukončeným vzdelaním, ktorý úspešne absolvuje prijímací pohovor, vyžadujeme najmenej jednoročnú prax v zubnom lekárstve po ukončení štúdia. Je potrebné vyplniť riadne prihlášku a doložiť potrebné doklady a potvrdenia.

Ukončenie štúdia: špecializačnou skúškou/pohovorom pred komisiou- teoretická a praktická časť, predložiť záverečnú prácu, odovzdať úplnú dokumentáciu 8 vyliečených pacientov.

Spísanie písomnej práce k špecializačnej skúške a jej odporúčanie na obhajobu zo strany školiteľa. Tému písomnej práce k špecializačnej skúške určuje zodpovedný školiteľ- vedúci pedagogického útvaru vzdelávacej ustanovizne pre príslušný odbor, pričom berie do úvahy návrhy uchádzača. Rozsah práce je najmenej 25 strán normovaného textu (jedna strana má 30 riadkov, 60-70 úderov v riadku) + schémy, obrázky, obsah, zoznam skratiek, zoznam použitej literatúry. Počet citácií odbornej literatúry je najmenej 25, najmenej polovica nie staršie ako 3 roky. Štruktúra a citácie odbornej literatúry majú byť podľa normy STN 690 (01 0197) (používa sa napr. v odbornom časopise MZ SR a SZU Lekársky obzor). Odbornými školiteľmi sú pracovníci pedagogického útvaru vzdelávacej ustanovizne. Možno určiť aj školiteľa – konzultanta spomedzi uznávaných odborníkov. Každá práca má jedného alebo dvoch oponentov. Písomná práca má byť doručená na katedru čelústnej ortopédie minimálne 3 mesiace pred termínom špecializačnej skúšky.

Požiadavky na dokumentáciu 8 pacientov: musia byť k dispozícii sadrové modely čelústí, minimálne začiatkový a konečný študijný model, náležite zhotovené, upravené a popísané, s analýzou modelov. Fotodokumentácia pacienta, enface, profil, intraorálne min 3 snímky, s analýzou extraorálnych aj intraorálnych fotografií, Panoramatické snímky čelústí (OPG) s popisom a hodnotením, Diaľkové rontgenové laterálne snímky lebky s príslušnou kefalometrickou analýzou. Všetky diagnostické podklady by mali byť minimálne z počiatkovej a záverečnej fázy liečby. Výber pacientov má byť rôznorodý čo sa týka diagnózy, veku pacienta aj spôsobu liečby. Spomedzi 8 pacientov aspoň 5 má byť liečených pomocou fixného aparátu, aspoň 1 má byť liečba dospelého pacienta a 1 by mal byť riešený kombinovanou ortodonticko-chirurgickou metódou liečby dysgnácie. Vzhľadom na diagnózu, mali by byť zastúpené všetky triedy a podľa možnosti aj hlavné podtriedy podľa Anglovej klasifikácie. Prezentáciu pacientov treba mať pripravenú, s výňatkami z anamnestických údajov a opisom priebehu liečby. Doklad o autorstve odbornej publikácie. – Pripravenosť na skúšku z jedného cudzieho jazyka, prípadne preukázanie predpísanej úrovne jeho znalosti.

Záverečná skúška

Kandidát sa na skúšku prihlási vyplnenou prihláškou, s priloženým indexom odbornosti a záznamníkom, prípadne s ďalšími dokladmi o aktivitách vrátane pedagogickej, prednáškovej a publikačnej činnosti. Kandidát súčasne predloží dobrozdanie vedúceho pracovníka zariadenia – školiteľa a jeho odporúčanie vykonať špecializačnú skúšku.

3.Kvalifikačné a pracovno-právne predpoklady pre zaradenie do špecializačného štúdia v odbore čelústna ortopédia

Podmienkou na zaradenie do špecializačného štúdia v odbore čelústna ortopédia je úspešné absolvovanie vysokoškolského doktorského štúdia v študijnom odbore stomatológia do roku 2008 s titulom MUDr. a absolvovanie špecializačného štúdia v odbore stomatológia do roku 2012 alebo absolvovanie vysokoškolského doktorského štúdia v študijnom odbore zubné lekárstvo s titulom MDDr. po roku 2009. Vyžadujeme minimálne 1-ročnú odbornú prax v

zubnom lekárstve. Všeobecnou podmienkou je odborná, zdravotná a etická spôsobilosť na výkon práce v zdravotníctve a pracovný pomer v štátnom alebo neštátnom zdravotníckom zariadení, ktoré je držiteľom povolenia na poskytovanie zdravotníckej starostlivosti v odbore čelústna ortopédia. Kandidát musí mať jazykové znalosti zo slovenčiny, aby mohol komunikovať s personálom a s pacientmi. Zaradenie do špecializačného štúdia v odbore vykonáva SZU na návrh zamestnávateľa alebo lekára samosprávneho kraja na základe žiadosti uchádzača, prípadne ho na základe žiadosti môže zaradiť MZ SR ako samoplatcu (pozri §7 Nariadenia vlády SR . 213/2004 Z. z.). Na zaradenie do odboru sa zatiaľ nevzťahuje numerus clausus. Zaradenie do špecializačného štúdia vykonáva Slovenská zdravotnícka univerzita centrálnne pre všetky vzdelávacie ustanovizne v Slovenskej republike. Súčasne uchádzačovi vydáva index odbornosti, záznamník o vykonaných zdravotníckych výkonoch a iných odborných aktivitách (ďalej len záznamník), akreditovaný študijný program (národné pravidlá špecializačného štúdia) pre zvolený špecializačný odbor.

Charakteristika špecializačného odboru

Čelústna ortopédia je špecializovaný odbor zubného lekárstva, ktorého náplňou je prevencia, profylaxia a regulácia anomálneho postavenia zubov, čelústí a medzičelústnych vzťahov. Kvalifikačné a pracovno – právne predpoklady pre zaradenie do špecializačného štúdia Absolvované vysokoškolské vzdelanie II. stupňa v doktorskom študijnom programe trvajúce šesť rokov v dennom štúdiu v odbore stomatológia /do r.2009 s titulom MUDr/ a absolvovanie špecializačnej skúšky v odbore stomatológia do r. 2012 a zubné lekárstvo /s titulom MDDr. po r. 2009/ bez špecializačnej skúšky a trvalý /alebo čiastočný podľa §6, ods.4/ pracovný pomer na oddelení čelústnej ortopédie na vzdelávacej ustanovizni – SZU, LF, alebo akreditovaných pracoviskách/. /podľa §1 NV 213/2004/. Vyžadujeme minimálne 1-ročnú odbornú prax v zubnom lekárstve.

Rozsah teoretických vedomostí potrebných na získanie špecializácie

Anatómia, fyziológia orofaciálnej sústavy. Základy lekárskej genetiky v aplikácii na odbor. Embryonálny vývoj orof.sústavy, etiológia ČO anomálií, vznik rázštepov a iných vrodených malformácií tváre. Vývin normálnej oklúzie od narodenia po dospelosť, variácie tohto vývinu, anomálie počtu, veľkosti, tvaru a polohy zubov, anomálie medzičelústnych vzťahov. Histológia tkanív tváre a chrupu, vývin kostí, chrupavky, zuba, svalu, pohyb zuba a tkanivové zmeny s nim spojené, mechanizmus resorbcie koreňov. Biostatika, metodológia štatistiky, zhodnotenie validity záverov vo vedeckých prácach. Psychologické a etické aspekty ČO liečby u detí, mládeže a dospelých. Normálna a abnormálna funkcia TMK. Epidemiológia – princípy epidemiologických šetrení, validita indexov určujúcich potrebu liečby. Rtg techniky a ich vyhodnocovanie. Analýza kefalometrickej snímky. Tenedencie k recidíve anomálií. Indikácie, konštrukcie a používanie snímateľných aparátov a funkčných aparátov, palatinálnych a linqálnych oblúkov, rôzne extraorálnych ťahov a aparátov. Indikácie a aplikácia fixných aparátov. Multidisciplinárny prístup k liečbe rázštepov pery, čelúste a podnebia. Indikácie a kontraindikácie ČO liečby u pacientov s oslabeným parodontom. Prevencia v ČO. Hygienicko – epidemiologický režim v ČO ambulancii. Ergonomické a právne aspekty práce čelústneho ortopéda. Profesionálne etika vo vzťahu k spoločnosti, pacientom, kolegom. Spolupráca s inými medicínskymi odborníkmi.

Rozsah praktických zručností

- identifikovať a popísať stav chrupu v zmysle normality a abnormality; diagnostikovať abnormality a patologické zmeny na rtg snímkach; popisovať morfológiu hlavy podľa kefalogramu; prekresliť hlavné štruktúry z kefalogramu v norma lateralis a frontalis;
- vykonať niektoré kefalometrické diagnostické analýzy, interpretovať biologicky správne odchýlky pri jednotlivých meraniach na snímke;
- inštruovať pacienta ako vykonávať optimálnu orálnu hygienu pred a pri aplikácii ČO aparátov; diagnostikovať pred liečbou rizikových pacientov vzhľadom na demineralizáciu skloviny a gingivitídy v priebehu ČO liečby;
- výber materiálu ČO aparátu/drôty, zámky/podľa požadovaných účinkov a vlastností; určenie účinku síl produkovaných rôznymi ČO aparátmi; určenie účinku ortopedických síl;
- podrobné klinické vyšetrenie; určenie maximálnej interkuspídácie a základnej polohy sánky; urobienie kvalitných odtlačkov chrupu s maximálnou reprodukciou alveolárnych výbežkov; registrácia tvárovým oblúkom a zamontovanie modelov do artikulátora; zhotoviť dobré intra a extraorálne fotografie; zhotoviť dobré rtg snímky na ČO účely;
- vykonať predbežné diagnostické zhodnotenie a klasifikáciu pri ČO konzultácii pacienta; poskytnúť radu pri konzultácii vzhľadom na vhodnosť liečby;
- dosiahnuť správne diagnostické vyhodnotenie na základe anamnestických údajov, vyšetrenia pacienta, modelov chrupu /vrátane dg. "setup"/, rtg snímky, kefalogramu, fotografii;
- určiť liečebný plán pre rôzne typy ČO a dentofaciálnych anomálií, vrátane stratégie liečby a retencie, terapeutických prostriedkov, časového určenia, prognózy a odhadovanej dĺžky liečby; prognózovať pravdepodobný vplyv na vývin tváre a chrupu keď nebude vykonaná žiadna ČO liečba; definovať ciele liečby;
- vykonať rastovú analýzu na dvoch časovo vzdialených kefalogramoch toho istého pacienta; určiť zmeny spôsobené liečbou;
- praktická schopnosť zhotoviť a vykonať opravu snímateľných aparátov; zhotovenie a používanie palatinálnych a linguálnych oblúkov, aparátov na ruptúru podnebného švu;
- znalosť a schopnosť práce s aspoň jedným typom fixného aparátu; schopnosť ohýbania typických a atypických ohybov na drôtených oblúkoch; zhotovenie typických retenčných aparátov.

Organizačná forma štúdia

Príprava trvá minimálne 36 mesiacov na oddelení čeľustnej ortopédie akreditovaného pracoviska alebo vzdelávacej ustanovizne /SZU, LF/ podľa vzorovej špecializačnej náplne a odborných aktivít určených Záznamníkom výkonov. Ak sa pobyt na akreditovanom pracovisku koná v skrátenej forme, predlžuje sa doba prípravy v tomto pomere podľa §6, ods.4 NV 213/2004. Okrem účasti na vedecko odborných podujatiach a publikačnej činnosti je povinný vypracovať písomnú prácu ku špecializačnej skúške za pomoci vedúceho lekára oddelenia a konzultácii vzdelávacej ustanovizne /SZU, LF, akreditovaného pracoviska/, ktorú obháji pri špecializačnej skúške pred komisiou.

Dĺžka štúdia a jej odôvodnenie

Minimálna dĺžka štúdia je 36 mesiacov, ktoré absolvuje v pracovnom úväzku. Počas 3 rokov prípravy absolvuje aj vybrané kurzy a školenia v odbore čelustná ortopédia, ktoré organizujú komory, stomatologická spoločnosť, alebo Slovenská ortodontická spoločnosť. Výber školiacich akcií vykoná vedúci pracoviska, kde je kandidát zamestnaný a vedúci Katedry vzdelávacej ustanovizne (SZU, LF, neštátne akreditované pracovisko). Klinické školenia (liečba pacientov) majú byť realizované v počte minimálne 16 hodín za týždeň. Okrem práce na pacientovi pri kresle je ďalšia praktická aktivita venovaná diagnostickým rozborom dokumentácie a zostavovaniu plánov liečby a ich konzultáciám, cvičeniam v diagnostických postupoch, cvičeniam v práci s drôtom, práci na fantómoch a pod. Školenc má mať v ktoromkoľvek okamihu prípravy (s výnimkou prvých 9 mesiacov) v aktívnej liečbe minimálne 60 pacientov dobre dokumentovaných. Celá liečba prebieha pod trvalou kontrolou skúsených špecialistov – školiteľov. Kandidát sa zúčastňuje aspoň 2 razy do týždňa na odborných seminároch oddelenia, ktoré majú teoretickú náplň (referáty z literatúry, preberanie základných odborných aspektov odboru podľa sylabov) aj praktickú náplň (návik diagnostických postupov, návik manuálnych zručností, práca na typodontoch atď.). Kandidát vypracuje odbornú dizertačnú prácu (klinickú, experimentálnu) s literárnou rešeršou danej témy. Pre špecializačnú skúšku pripraví dokumentáciu 8 vyliečených pacientov. Dokumentácia bude úplná s písaným komentárom k problematike a priebehu liečby.

Uznávanie praxe a študijných pobytov na zahraničných pracoviskách

V prípadoch doloženej praxe na pracoviskách čelustnej ortopédie v zahraničí sa táto prax, alebo jej časť sa môže započítať do času prípravy na špecializáciu. Uznatie tejto praxe v zahraničí vykoná vzdelávacia ustanovizne /SZU, LF/.

Podmienky pre pozvanie ku špecializačnej skúške:

- Zaradenie do odboru čelustná ortopédia a splnenie kritérií určených Záznamníkom výkonov.
- Absolvovanie špecializačného študijného programu v čase min. 36 mesiacov, získanie predpísaného počtu kreditov v teoretickej a praktickej časti (školiace akcie vzdelávacej ustanovizne, odborná prax, špecializované činnosti) potvrdené v indexe odbornosti.
- Absolvovanie predpísaného počtu vzdelávacích akcií v sústavnom vzdelávaní,
- Vykonanie predpísaného počtu požadovaných výkonov a odborných aktivít overených v záznamníku.
- Odborná pripravenosť na špecializačnú skúšku s odporúčaním školiteľov. Spravidla sa vykonáva záverečný pohovor so zodpovedným školiteľom alebo vstupný písomný test, ktorý zostavuje príslušný pedagogický útvar vzdelávacej ustanovizne.
- Odovzdaná písomná práca najneskôr 3 mesiace pred konaním špecializačnej skúšky.
- Pripravenosť na skúšku z jedného cudzieho jazyka, prípadne preukázanie predpísanej úrovne jeho znalosti (úspešné absolvovanie uznanej jazykovej skúšky – zoznam takýchto skúšok pre jednotlivé jazyky vydáva pedagogický útvar vzdelávacej ustanovizne pre jazyky).
- Splnenie prípadných ďalších požiadaviek zo strany školiteľov, zodpovedného školiteľa alebo vzdelávacej ustanovizne. Absolvovanie skúšky zo sociálneho lekárstva a

kurzu organizácie zdravotníctva, pokiaľ nebol tento absolvovaný v rámci pred atestačnej prípravy zo stomatológie.

- Školiteľ a zodpovedný školiteľ (vzdelávacia ustanovizeň) môže upraviť požiadavky na školencov a navrhovať ďalšie doplnenia študijného programu a splnenie ďalších podmienok.

Odporúčaná literatúra:

Aktuálna domáca i zahraničná literatúra v odbore. /Poskytne školiteľ a vzdelávacia ustanovizeň/.

Graber, T. M., Vanarsdall, R. L.: Orthodontics. Current principles and techniques. 2nd ed., St. Louis, Baltimore, Boston, Chicago, Mosby Year Book 1994.

Proffit, W. R., Fields, H. W.: Contemporary Orthodontics, 2nd ed. St. Louis, Baltimore, Boston, Mosby Year Book 1993.

Melsen, B., Burstone, C. H.: Introduction to biomechanics. Scriptum. Aarhus, Royal Dental College 1988.

Burstone, Ch. J., van Steenberg, E., Hanley, K. J.: Modern edgewise mechanics and the segmented arch technique. Farmington, University of Connecticut Health Center.

Bennett, J. C., McLaughlin, R. P.: Orthodontic treatment mechanics and the preadjusted appliance. London, Mosby-Wolfe 1994.

Kamínek, M.: Současné fixní ortodontické aparáty. Praha, Avicenum 1976.

Jedličková, O., Raszka, M.: Vybrané kapitoly z ortodoncie a dentoalveolární chirurgie. Skriptum.

Brno, Institut pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků 1990.

Jedličková, O.: Snímací ortodontické přístroje – desky. Skriptum. Bmo, Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví 1991.

Andrik, P., Bachratý, A., Dibelka, F., Kamínek, M.: Čelústná ortopédia (ortodoncia). Martin, Osveta 1981

Kamínek, M., Štefková, M.: Ortodoncie I. (skriptum). Praha, SPN 1990.

Kamínek, M., Štefková, M.: Ortodoncie II. (skriptum). Olomouc, Univerzita Palackého 1991.

Prehľad posledných ročníkov ortodontických časopisov:

Ortodoncie (Olomouc),

American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics (St. Louis),

European Journal of Orthodontics (Oxford) a nových publikácií v odbore.